

ХРОНИКА / CHRONICLE

**НАУЧЕН ФОРУМ НА ЕВРОПЕЙСКАТА БЪЛГАРИСТИКА И СЛАВИСТИКА.
МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК,
ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА – ПЪТИЩА ПРЕЗ МУЛТИКУЛТУРНИЯ СВЯТ“
(НЕАПОЛ, 18 – 21 НОЕМВРИ 2021)**

**SCIENTIFIC FORUM OF BULGARIAN AND SLAVIC STUDIES IN EUROPE.
INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE “BULGARIAN LANGUAGE,
BULGARIAN LITERATURE AND CULTURE – PATHS THROUGH THE
MULTICULTURAL WORLD” (NAPLES, NOVEMBER 18 – 21, 2021)**

Международната конференция „Българският език, литература и култура – пътища през мултикултурния свят“, организирана от 18 до 21 ноември 2021 г. в Неапол, бе значимо събитие в научния живот на европейските българисти. Научният форум се проведе в историческата сграда на университет „Ориентале“, на брега на Неаполитанския залив. Замислена две години по-рано от Департамента за литературни, лингвистични и съпоставителни изследвания на университета „Ориентале“ като първата от такъв мащаб среща на българисти от различните университети, тя бе неколкостранно отлагана поради пандемичната ситуация. Идеята успя да привлече за участие в конферентната зала на Ректората на университет „Ориентале“ учени и преподаватели от 23 европейски университета от 13 държави, лектори по български език и култура, студенти от Гърция, Италия, България и Украйна, културни дейци, журналисти и издатели. Конференцията се проведе под патронажа на Н. Пр. Тодор Стоянов, посланик на България в Рим, който лично присъства на откриването. Партньори на това значимо събитие бяха: Кампус Форли на Болонския университет, Министерство на образованието и науката, Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“, Български културен институт в Рим, Асоциация на лекторите по български език, литература и култура, СУ „Св. Климент Охридски“, Асоциация Италия–България, Асоциация за българска култура „Будител“

в Неапол. Като гост на конференцията бе поканен писателят Георги Господинов, носител на литературната награда „Стрега“ за 2021 г.

Трябва да се отбележи, че още в началото на XXI век бяха правени опити за организиране на подобни срещи на специалисти по българистика в Италия, тъй като се отчиташе все по-належащата нужда от по-непосредствено общуване и съвместни инициативи между незначителния в наше време брой учени, занимаващи се със славистика. Преди повече от едно десетилетие колегите Яня Йерков и рано напусналата ни Искра Ликоманова събраха за първи път в римския университет „Сапиенца“ преподавателите българисти, работещи в Италия, за да споделят своите научни постижения и проекти на конференцията под надслов „В лабораторията на италианската българистика“ (2010). Сп. „Ricerche slavistiche“ посвети един брой на българистичния форум, в който бяха публикувани докладите от конференцията.

Важна стъпка в това отношение бяха и организираните четири години подред Дни на българската култура „Познаваш ли България? (Conosci la Bulgaria?)“ от колегите от Департамента за устен и писмен превод на Болонския университет във Форли. Инициативата, създадена от Лектората по български език, литература и култура в Болонския университет, постави началото на „италианските“ срещи на лектори и студенти българисти. Възстановен бе и конкурсът за млади преводачи от български език на италиански „Леонардо Пампури“.

През последните години със затихването на пандемията от Ковид 19 и намаляването на интереса към изучаването на южнославянските езици и литератури в Италия и в Европа все по-осезателно се чувстваше нуждата от актуализиране на методиката и търсене на нови подходи за привличане и мотивиране на студентите в изучаването на българския език, както и модернизирване на обучението в епохата на дигиталните технологии. Беше назрял моментът за дискусия върху проблемите и перспективите пред преподавателите, изследователите и специалистите българисти. Инициативата да се съберат изследователи и преподаватели по българистика, беше поета от Департамента за литературни, лингвистични и съпоставителни изследвания на Неаполския университет „Ориентале“, съхранил осемдесетгодишната традиция на преподаване на български език и литература. В него изучаването на българския език води началото си още от тридесетте години на XX век със семинарни занятия по български език, а през есента на 1942 г. получава официален статут на академична катедра, заедно с полски. Катедрата е основана по време в трудните условия на войната, по инициатива на уважавания учен, литературен критик и преводач проф. Енрико Дамяни (1892–1953), който и по време на бомбардировките пътува с военни камиони от Рим до Неапол, за да води редовно лекционния курс по български. Енрико Дамяни – известен славист и българист, е създател на Катедрата по славянски литератури в университета „Сапиенца“ в Рим още

през далечната 1929 г. Именно той е ученият, който също през 1942 г. основава и Катедрата по италианската филология в Софийския университет.

Организатор на Международната научна конференция беше Катедрата по български език, българска литература и славянска филология на университета „Ориентале“. Сред поканените бяха не само специалисти по български език, литература и култура, но и колеги, които се занимават със съвременни, славянски и други езици и литератури. Срещата имаше за цел не само да се инициира диалог с културите на различните народи, но и да се отворят полета за дискусия, съпоставка и дебат в няколко направления на изследване:

– равностметка и перспективи на българистиката в Италия и в другите страни на Европа, в които се преподава български език; дебат за научните постижения на италианските и чуждестранните българисти; новите методически подходи в националната и чуждестранната българистика; съвременното състояние и новите изследователски тенденции; културни, имагологични, преводачески изследвания и други изследователски дисциплини като литературна критика, обща лингвистика, езиковедие, глотодидактика, компаративистика, антропология, социология, история, изследвания върху традиционни и дигитални медии, кино и театър;

– българистиката пред предизвикателствата на ХХІ век (българският език, литература и култура в контекста на световните трансформации; българският език, литература и култура и новите медии; българската съвременна литература и емиграционна литература; литературният превод; положението на преподаването на българския език в славянските страни и в Европа, промени в съвременните езици; българският език в други езикови и културни контексти, рецепция и културно посредничество; проблеми на идентичността, стереотипи;

– преподаването на български език (академично преподаване на българския език като втори или избираем в съвременните условия; проблеми и перспективи пред лекторатите по български език и култура в Европа; дистанционно обучение по български език; преподаване на българския език като чужд L2; обучение на деца и възрастни от българската диаспора в чужбина).

Научната програма на конференцията беше открита с четири пленарни доклада, които очертаха дискуссионните направления на научните сесии. Амелия Личева (СУ „Св. Климент Охридски“) разгледа политиката и стратегиите на българската държава за представяне на съвременната българска литература на чуждестранната читателска публика, механизмите за рецепцията ѝ в културите на другите народи, постигането на тематична отвореност и близост със „света“. Георги Минчев, доайен на българистиката в Лодзкия университет, насочи дискусията в посока на инструментализирането на историографията за политически цели. По-специално той се спря

на идеологическата интерпретация на дуалистичната богомилска доктрина след 1944 г. и на нейното пригаждане към актуалните политически модели на епохата на социализма. Докладът на Марина ди Филипо (Университет „Ориентале“, Неапол) насочи вниманието на участниците към дидактични въпроси, към детерминиране на учебното съдържание в изучаването на руски език като чужд от студенти от начално до равнище Б1. Петя Осенова (СУ „Св. Климент Охридски“) представи мисията и целите на магистърската програма „Трансграничната българистика в съвременния образователен и социален контекст и на нейния интердисциплинарен характер“.

В първата научна сесия бяха включени доклади в направлението „Български език като чужд: методически траектории“. По време на сесията бяха представени редица доклади, акцентиращи върху въпросите на езиковото обучение на студентите. Надежда Сталянова и Елена Крейчова подчертаха необходимостта от дидактическите ресурси за изучаване на български език като чужд за напреднали; Лоренцо Тестини (Форли) изложи проблемите пред италианските слависти при преподаването на български език на студенти с италиански майчин език и необходимостта от подходящи дидактични материали за обучение; Мая Падешка обоснова тезата, че овладяването на синтактични познания за структурата на фразата трябва да започне още от началните нива на обучението по български език, като чрез този синкретичен подход се усвояват явления от морфологичен, морфосинтактичен и лексикален характер. Биляна Тодорова и Гергана Падарева-Илиева споделиха опита си при организирано обучение по български език на чуждестранни студенти; Йорданка Велкова (Лондон) изтъкна като целесъобразно въвеждането на мнемонични техники и похвати при преподаването на български език на английски студенти с примери от платна на Ван Гог; Антония Радкова (Лисабон) и Ивана Давидков (София) подчертаха важността от създаване на единни прагови равнища в преподаването на български език като чужд и представиха идеите си за оптимизиране и сертифициране на учебното съдържание в тях; Илияна Димитрова (Велико Търново) и Илияна Генов-Пухалева (Варшава) анализираха някои аспекти на поднасянето на социокултурна информация при усвояването на български език като чужд.

Втората научна сесия – „Литература и култура: изследователски подходи“, представи многообразие от наблюдения върху различни аспекти в обучението по българска литература в генеалогичен и съпоставителен план. С интерес бе посрещнат докладът на Стилиян Стоянов (ЮЗУ „Неофит Рилски“) за литературния центризм като проблем при възприемането на българската литературна класика при обучението на чуждестранни студенти. Националната литература традиционно се поставя в неразривна връзка с националната история, от литературното произведение се очаква да създаде светоусещане, чрез образи и сюжети, за национално време и

пространство, да изгради граждански добродетели и ценностна система. Тези ограничаващи фактори в интерпретацията на художествения текст създават значителни проблеми, когато българската литература трябва да се преподава на студенти, които са извън националния български контекст, заключи авторът. Той направи някои предложения за преодоляването на тези трудности.

В научната секция бе отделено внимание и на съпоставителните литературни изследвания. Докладът на Александър Панов, лектор в Болонския университет, бе посветен на три забележителни фигури на европейското духовно единство: Христо Ботев, Карло Пизакане и Луиджи Меркантини. Авторът се спря на малко известен факт в нашата литературна история и с духовната връзка между Христо Ботев и Карло Пизакане, от една страна, и поета Луиджи Меркантини, от друга. Той препоръча подобни примери за духовно сближаване на националните култури през различните исторически периоди да се търсят по-често в преподаването на българската литература.

Темата за отношението чуждо/родно в нашата литература, с безусловно приемане на чуждото и пренебрегване на родното, беше развита и в следващите два доклада: в доклада на Йордан Ефтимов, но през оптиката на „завръщащите се“ в България, образували се в чужбина българи – от романтичната мечта за учение в странство у Вазов до окарикатуряването ѝ у Чудомир и Алек Попов; но и през критичната позиция на Димитър Камбуров (Дъблин), който изследва потенциала на „българските книги“, написани от автори с български произход на чужд език и ре-импортирани в превод на български. Тези книги се обръщат към „домашната“ публика като принадлежаща към по-широка световна читателска аудитория, преразглеждат комунистическото минало от гледна точка на изгнанието и противопоставят близкото минало на патриархалните семейни ценности.

На въпросите на мултикултурността и литературното посредничество бяха посветени няколко доклада: на Антоанета Алипиева (Белград), която представи социалната интеграция на българските помаци; на Таня Стоянова (Солун), с акцент върху фантастиката в българската литература; на Цветана Георгиева (УНИБИТ София), за европеизацията на българската литература в епохата *Fin de siècle*; на Младен Влашки (Фрайбург), за обвързването на наратива с европейското пространство.

Третата научна сесия „Езикът – теоретични и приложни траектории“ беше посветена на специфични лингвистични проблеми. Изнесените в тази секция доклади засягаха конкретни системноезикови явления в съвременния български език, морфологични, синтактични и лексикални стратегии, метамоделни и бази данни, въпроси от историята на българския език, проблеми на нормата и узуса, социокултурни и социолингвистични аспекти при усвояване на българска фразеология, стилистични явления. Докла-

ди представиха Светлана Славкова (Болоня, Форли) и Галина Петрова (Бургаски свободен университет) по въпроси на семантиката; Руска Станчева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН) за йерархизирането на граматичните норми; Ласка Ласкова (СУ „Св. Климент Охридски“) за стандартите за маркиране на изрази за време и събития в текст; Георги Христовски (Лисабон) за фонетичната епентеза в български; Андреана Ефимова (СУ „Св. Климент Охридски“) за достоверността на медийния текст; Деница Димитрова (СУ „Св. Климент Охридски“) за тенденциите в устната българска реч; Катажина Попова (Бургаски свободен университет) за въвеждане на фразеологията в чуждоезиковото обучение; София Мицова (ЮЗУ „Неофит Рилски“) за езиковите процеси в младежкия сленг.

Научната програма продължи с доклади в четвъртото тематичното направление „Литературни и културни проекти. Антропология и фолклор“. Ивица Бакович запозна участниците с курса по българско кино, организиран в университета в Загреб. Гинка Бакърджијева (Прага) представи свои наблюдения в областта на превода на български антропоними и топоними на чешки език; Венета Янкова (Будапеща) и Мария Жерева (СУ „Св. Климент Охридски“) говориха за историческите връзки между българския и унгарския народ, а Григор Григоров (Сегед) разказа за медицински рецепти, открити в средновековни български ръкописи.

Важна част от програмата на научната конференция бе проведената Кръгла маса на тема „Лекторатите – лаборатории за съвременна българистика“ с участието на представители от МОН и лектори по български език, литература и култура от Атина, Будапеща, Лисабон, Неапол, Форли, Лондон, Дъблин, Сегед, Белград, Солун, Фрайбург, Прага, Кьолн, Мелитопол. Освен поставянето и обсъждането на конкретни проблеми, свързани с организацията, дейността, функциите и мисията на лекторатите в задграничните университети, Кръглата маса даде възможност да се представят редица проекти, постижения, научни прояви на лекторите и на техните студенти. С голямо внимание бяха посрещнати изказванията на Генчо Банев (Атина), Красимира Колева (Мелитопол) и Илиана Чекова (Кьолн), които представиха богата проектна дейност и иновации в работата със студенти българисти. Проведената дискусия още веднъж потвърди необходимостта от целенасочена държавна политика за поддържане и подкрепа на задграничната българистика и по-специално – на лекторатите, които, поради своята специфика, все повече се налагат като „лаборатории“, от които тръгват редица иновации и тенденции в чуждестранната българистика.

Специална сесия беше отделена за докладите на студенти, изучаващи български език, участвали и наградени в конкурси за млади изследователи и преводачи. Участие в сесията взеха Ребека Джили, докторант по руски език в СУ „Св. Климент Охридски“, Фабио Теларико и Федерико Донадио, студенти от университета „Ориентале“, Карина Топович от лектората по

български език в университета в Мелитопол, Украйна, както и студентите от Атинския университет с ръководител ас. Генчо Генчев Манолис Маратос, Анти Караити, Катерини Марагудаки, Алфия Хусаинова, Хрисула Кирицу, Севастиани Данали.

Впечатляващо бе разнообразието в подходите на участниците в международната конференция по българистика, но най-същественото е, че форумът даде възможност за конструктивен диалог и размяна на информация и мнения, установявайки по такъв начин връзка и обмен на идеи между най-различни направления в диахронното и синхронното изследване на българската култура и книжовност. Поради значимостта и разнообразието на представените теми, поради многостранността на извършените интердисциплинарни изследвания, проявата бе проследена с особен интерес както от учени и изследователи, така и от студенти, специалисти и докторанти от университетите в Италия, които, макар и дистанционно, активно участваха в заседанията на научния форум.

Татяна Лекова / Tatiana Lekova

✉ Доц. д-р *Татяна Лекова*

Университет „Ориентале“, Неапол

Департамент за литературни, лингвистични и компаративни изследвания

219 Via Duomo St., Palazzo Santa Maria Porta Coeli

Неапол 80139, Италия

tlekova@yahoo.it, tlekova@unior.it

✉ *Prof. Tatiana Lekova, PhD*

Università degli Studi di Napoli “L’Orientale”

Dipartimento di Studi Letterari, Linguistici e Comparati

Via Duomo 219, Palazzo Santa Maria Porta Coeli

Napoli 80139, Italy

tlekova@yahoo.it, tlekova@unior.it

Публикувано: 31 март 2022

Published: 31 March 2022